

ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของบุคลากรสปาจังหวัดภูเก็ต

เอกรินทร์ วรทสิกร^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทั่วไป และระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ระดับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต ตัวอย่าง คือ ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 320 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป จำนวน 7 ข้อ แบบสอบถามเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ การประเมินข้อมูลสุขภาพ การประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์รายข้อมีค่าเท่ากับ 0.6 -1.0 มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.84, 0.82 และ 0.89 ตามลำดับวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง ระดับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับดี และความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงข้อมูล การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ การประเมินข้อมูลสุขภาพ และการประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.389, p<.01$; $r=.333, p<.01$; $r=.443, p<.01$; $r=.382, p<.01$ ตามลำดับ)

ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพให้มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการให้บริการที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ, สปา

¹เภสัชกรชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

*ผู้ประพันธ์บทความ; เอกรินทร์ วรทสิกร, Email: ekkpharma@gmail.com

Health Literacy and Desirable Health Behaviors of spa personnel in Phuket

Ekkarin Waritthikorn^{1*}

Abstract

This cross-sectional descriptive research aimed to study the general status, level of health literacy, level of desirable health behaviors, and the relationship between the health literacy of service providers in health spa establishments and their desirable health behaviors in providing health services in health spa establishments in Phuket Province. The sample consisted of 320 health spa service providers aged 18 years and above, selected through simple random sampling. The research instruments included questionnaires, which comprised a general status questionnaire with 7 items, a health literacy questionnaire assessing access to health information, understanding health information, evaluating health information, and applying health information, with 20 items, and a desirable health behavior questionnaire with 15 items. The content validity index of the questions ranged from 0.6 to 1.0, and the reliability of the instruments was 0.84, 0.82, and 0.89, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that the overall health literacy level was high, the overall level of desirable health behaviors was good, and health literacy in terms of accessing, understanding, evaluating, and applying health information had a positive correlation with desirable health behaviors at a statistically significant level ($r = .389, p < .01$; $r = .333, p < .01$; $r = .443, p < .01$; $r = .382, p < .01$, respectively).

Therefore, enhancing the capacity of health spa service providers to improve their health literacy is crucial to delivering standardized and effective services.

Keyword: Health literacy, Spa health service providers, Spa

¹Senior Pharmacist, Phuket Provincial Public Health Office, Phuket, 83000, Thailand

*Corresponding Author; Ekkarin Waritthikorn, Email ekkpharma@gmail.com

บทความวิจัย

บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมความงามและการดูแลสุขภาพ (Wellness Industry) มีการแบ่งประเภทการให้บริการออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ การให้บริการดูแลสุขภาพภายใน เช่น การแพทย์เชิงป้องกันเฉพาะบุคคล และการให้บริการดูแลสุขภาพภายนอก เช่น ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (ศิริวรรณ วรรณศิริ, 2564) โดยการบริการสปาเพื่อสุขภาพ มีโอกาสที่จะเติบโตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2566 พบว่ามูลค่าตลาดธุรกิจการบริการสปาเพื่อสุขภาพทั่วโลกอยู่ที่ 27 ล้านล้านบาท มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องประมาณร้อยละ 7-8 ต่อปี ซึ่งประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 16 ของโลก มีมูลค่าอยู่ที่ 35,000 ล้านบาท โดยมีผู้ประกอบการสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด 2,053 แห่ง (คณินพ เกระทอง, 2566) สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพเป็นการให้บริการแบบส่งเสริมสุขภาพ มีใช้การบำบัดอาการเจ็บป่วย สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพเป็นการบริการด้านสุขภาพที่มีความเป็นวัฒนธรรมไทย ขึ้นชื่อเรื่องผู้ให้บริการที่มีประสบการณ์ และความชำนาญ และยังมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เป็นจุดเด่นของไทยเป็นที่รู้จักทั่วโลก ส่งผลให้กลุ่มคนที่ใส่ใจในการส่งเสริมสุขภาพทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ นิยมเข้ารับบริการจากสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ (ภักดี กลั่นภักดี และคณะ, 2563)

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดใน 5 อันดับแรกของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้ประเทศประมาณ 4 แสนล้านบาทต่อปี มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพำนักร และใช้จ่ายใช้สอยในท้องถิ่น จำนวน 14.4 ล้านคน นำไปสู่ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ถึง 245,958 ล้านบาทต่อปี และมีส่วนช่วยผลักดันการเติบโตของเศรษฐกิจมวลรวมของประเทศ (พุทธรพ บุญณะ และคณะ, 2564) จังหวัดภูเก็ตยังมีแนวโน้มการขยายตัวของธุรกิจเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพที่กำลังเติบโต เป็นที่ยอมรับในระดับโลก และธุรกิจสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพเป็นส่วนของการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ได้สร้างความเสียหายให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 1.6 แสนล้านบาท การท่องเที่ยวโลกตกอยู่ในภาวะขำแย ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางระหว่างประเทศลดลง ร้อยละ 74 โดยการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตได้รับผลกระทบอย่างหนัก และสร้างความเสียหายต่อรายได้จากการท่องเที่ยวจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ สูงสุดถึง 1.27 แสนล้านบาท ยังไม่รวมกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่งผลกระทบโดยตรงทางเศรษฐกิจของภูเก็ต มีมูลค่าสูงถึงราว 6.5 หมื่นล้านบาท เป็นอย่างน้อย โดยคิดเป็น 1 ใน 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต, 2563) และยังส่งผลกระทบทำให้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไป นักท่องเที่ยวคำนึงถึงความปลอดภัย สุขอนามัย การป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 เพิ่มมากขึ้น ให้ความสำคัญกับ

บทความวิจัย

มาตรการด้านสุขภาพ และเลือกปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านความปลอดภัยทางสุขภาพ สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพจัดเป็นธุรกิจบริการด้านสุขภาพ มีความจำเพาะในการให้บริการ ส่งผลให้ผู้ให้บริการจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญเฉพาะด้าน อย่างไรก็ตามปัญหาที่สำคัญของผู้ให้บริการ คือ ปัญหาความรู้และทักษะในการให้บริการสปาเพื่อสุขภาพ และไม่ได้มีเพียงความรู้และทักษะในเฉพาะด้านของการบริการในแต่ละประเภทให้บริการเท่านั้น แต่รวมถึงความรู้และทักษะในการส่งเสริมสุขภาพของผู้รับบริการ ในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และการควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อในสถานประกอบการ (พุทธพร บุญณะ และคณะ, 2564) ผู้ให้บริการจำเป็นต้องมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตัดสินใจเลือกวิธีการ และจัดการสุขภาพได้อย่างเหมาะสม (กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) โดยปัจจัยเหล่านี้ยังส่งผลทางตรงต่อวิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี และความรู้ด้านสุขภาพยังส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการ (ปาจรา โพธิ์หัง, 2564) ความรู้ด้านสุขภาพ เป็นหนึ่งในแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ เนื่องจากความรู้ด้านสุขภาพเป็นความสามารถของบุคคลในการมีทักษะด้านปัญญา และสังคมในการเข้าถึงและประเมินข้อมูลข่าวสารทางสุขภาพ ทำให้เกิดจัดการสุขภาพสามารถป้องกัน และรักษาสุขภาพของบุคคล และผู้อื่นให้ดีขึ้น (วิชดา นพเสริฐ และคณะ, 2566)

จากการทบทวนวรรณกรรมความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพในกลุ่มตัวอย่างวัยทำงาน อายุ ในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ2ส (ปาจรา โพธิ์หัง, 2564) แต่การศึกษาถึงความรู้ด้านสุขภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ในสถานประกอบการ สปาเพื่อสุขภาพยังมีค่อนข้างน้อยในกลุ่มผู้ให้บริการ เมื่อเทียบกับการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพในประเด็นอื่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จากเหตุผลในข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ด้านสุขภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศึกษาความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการ ข้อมูลจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพให้มีความรู้ด้านสุขภาพ และยังเป็นประโยชน์ต่อการให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้รับบริการทั้งคนไทย และต่างชาติต่อไป

บทความวิจัย

วัตถุประสงค์ (Objective)

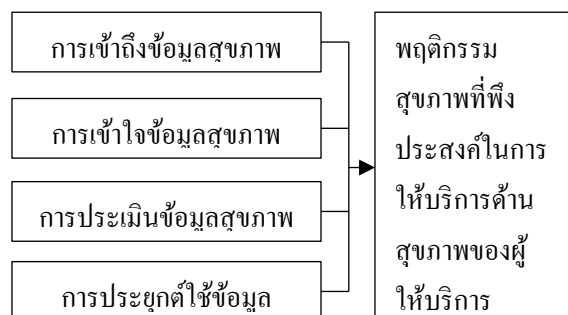
1. เพื่อศึกษาสถานภาพทั่วไปและระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต

สมมติฐาน (Hypothesis)

ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต

กรอบแนวคิด (Research Framework)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้บูรณาการแนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพ ของ Sørensen และคณะ (2012) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาซึ่งแนวคิดนี้ได้ระบุองค์ประกอบความรอบรู้ด้านสุขภาพที่แตกต่างกันของบุคคลและเป็นระบบพลวัตร 4 องค์ประกอบ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ การประเมินข้อมูลสุขภาพ และการประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ ในการศึกษาเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต กรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

บทความวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study) เก็บข้อมูลพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ. 2566 ถึง เมษายน พ.ศ. 2566

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต และขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต กำหนดคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามหลักการของ Yamane (1973) ที่ระดับความน่าเชื่อถือร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 320 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยสุ่มใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เขียนคำสั่งให้สุ่มตัวเลขสุ่ม ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน เกณฑ์การคัดเข้า คือ 1) ยินดีให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย และ 2) เข้าใจและสามารถสื่อสารภาษาไทยได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถามสร้างตามกรอบแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ที่ประยุกต์มาจากแนวคิดของ Sørensen et al. (2012) และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ การประเมินข้อมูลสุขภาพ การประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 อยู่ในระดับสูง ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด (ปฏิบัติทุกวัน) มาก (ปฏิบัติ 2-3 วันต่อครั้ง) ปานกลาง (ปฏิบัติสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) น้อย (ปฏิบัติเดือนละ 1 ครั้ง) และน้อยที่สุด (ไม่ปฏิบัติใน 1 เดือน) การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 อยู่ในระดับควรปรับปรุง คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 อยู่ในระดับดี

บทความวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์รายข้อมีค่าเท่ากับ 0.6-1.0 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) จากการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .85

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังก่อนมิติจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยเข้าพบบุคลากรในแต่ละสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ ตรวจสอบรายชื่อผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ และสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นพิจารณาคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด พิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามปัญหาข้อสงสัยและตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วนำแบบสอบถามไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ การประเมินข้อมูลสุขภาพ การประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองและอนุมัติโครงร่างการวิจัยและเครื่องมือการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต รหัสโครงการ PKPH 017/65 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย (Result)

1. ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 320 คน อายุส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 106 คน (ร้อยละ 33.10) เพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 298 คน (ร้อยละ 93.10) สถานภาพส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 181 คน (ร้อยละ 56.60) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 131 คน (ร้อยละ 40.90) ประสบการณ์ทำงานในธุรกิจสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 1-2 ปี จำนวน 120 คน (ร้อยละ 37.50) โรค

บทความวิจัย

ประจำตัวส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 273 คน (ร้อยละ 85.30) รายได้ต่อเดือนจากการทำงานในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 129 คน (ร้อยละ 40.30)

2. ระดับความรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($M=3.96$, $SD=0.79$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ ($M=4.02$, $SD=0.67$) รองลงมา คือ การประเมินข้อมูลสุขภาพ ($M=3.98$, $SD=0.63$) การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ($M=3.93$, $SD=0.79$) และการประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ ($M=3.98$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

3. ระดับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตโดยรวม อยู่ในระดับดี ($M=4.64$, $SD=0.48$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ การควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อในสถานประกอบการ ($M=4.74$, $SD=0.40$) รองลงมา คือ การควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อในสถานประกอบการ ($M=4.54$, $SD=0.51$) ตามลำดับ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ($r=.431$, $p=.01$) การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ($r=.389$, $p=.01$) การเข้าใจข้อมูลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ($r=.333$, $p=.01$) การประเมินข้อมูลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ($r=.443$, $p=.01$) และการประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ($r=.382$, $p=.01$) แสดงว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพ ดังแสดงในตารางที่ 1

บทความวิจัย

ตาราง 1 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ (n = 320)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6
1. การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ	1					
2. การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ	.703*	1				
3. การประเมินข้อมูลสุขภาพ	.685*	.827*	1			
4. การประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ	.712*	.767*	.824*	1		
5. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยรวม	.874*	.910*	.916*	.912*	1	
6. พฤติกรรมสุขภาพที่พึง ประสงค์	.389*	.333*	.443*	.382*	.431*	1

*p<.01

อภิปรายผล (Discussion)

ระดับความรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตพบว่า ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพในระดับสูง ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ตและแหล่งข้อมูลภายในสถานประกอบการ รวมถึงการได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องในเรื่องการดูแลสุขภาพ เป็นต้น การฝึกอบรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องและทันสมัยได้อย่างง่ายดาย อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพในสถานการณ์จริงยังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้ให้บริการบางรายยังขาดทักษะในการนำข้อมูลไปใช้ในบริบทของการทำงานที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Nutbeam (2000) ซึ่งได้กล่าวว่าความรู้ด้านสุขภาพประกอบด้วยหลายมิติ โดยในแต่ละมิติอาจมีความแตกต่างกันในระดับของผู้ปฏิบัติงาน การศึกษาในครั้งนี้พบว่าความสามารถในการเข้าถึงและการเข้าใจข้อมูลเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้ให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sørensen et al (2012) ที่ระบุว่า การเข้าถึงและการทำความเข้าใจข้อมูลสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการประเมินข้อมูลสุขภาพเพื่อตัดสินใจด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ประไพพิศ สิงหเสน และคณะ, 2562) ที่ระบุว่า การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่เพียงพอและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการในด้านสุขภาพ

บทความวิจัย

ระดับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตมีระดับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี ผู้ให้บริการมีการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลอย่างดี เช่น การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ การสวมหน้ากากอนามัยเมื่อให้บริการ และการรักษาความสะอาดของอุปกรณ์และสถานที่บริการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันโรคติดเชื้อและช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจจากลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (อาภรณ์ คำก้อน และคณะ, 2563) ที่พบว่าผู้ให้บริการที่มีความรู้และทักษะด้านสุขอนามัยที่ดีสามารถปฏิบัติตามมาตรการด้านสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่าด้านการส่งเสริมการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการยังคงมีความต้องการการพัฒนามากขึ้น แม้ผู้ให้บริการจะมีความรู้ด้านสุขภาพในระดับที่ดี แต่ยังมีบางกรณีที่ไม่ได้ให้คำแนะนำด้านสุขภาพที่เหมาะสมหรือไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้รับบริการปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้องอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดทักษะในการสื่อสารหรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sørensen et al (2012) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์มักขึ้นอยู่กับความรู้ด้านสุขภาพของบุคคล ยิ่งผู้ให้บริการมีความรู้และความเข้าใจในข้อมูลสุขภาพมากเท่าไร พฤติกรรมสุขภาพในการปฏิบัติงานก็จะดีขึ้นเท่านั้น การศึกษานี้ยังพบว่าการส่งเสริมการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการยังคงมีความต้องการการพัฒนามากขึ้น แม้ว่าผู้ให้บริการจะมีความรู้ด้านสุขภาพในระดับระดับสูง แต่การขาดทักษะในการสื่อสารหรือการนำข้อมูลสุขภาพไปใช้ในการให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการยังเป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติงานที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (อรอุมา ไชยคำ และคณะ, 2566) ที่ชี้ว่าการฝึกอบรมด้านการสื่อสารและการประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพของพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการส่งเสริมสุขอนามัยและการป้องกันโรคติดเชื้อ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้บริการที่มีความรู้ด้านสุขภาพสูงมักจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขอนามัยส่วนบุคคลที่ดี เช่น การล้างมือบ่อยครั้ง การใช้อุปกรณ์ที่สะอาด และการให้บริการที่เน้นความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้รับบริการ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีความเข้าใจในข้อมูลสุขภาพและสามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลในการทำงานได้อย่างถูกต้อง จะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามแนวทางการให้บริการด้านสุขภาพที่ดีขึ้น เช่น การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแก่ลูกค้า และการปฏิบัติตามมาตรฐานสุขอนามัยอย่างเคร่งครัด ซึ่งผลนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Nutbeam (2000) ที่ระบุว่าความรู้ด้านสุขภาพประกอบด้วยความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล การเข้าใจ การประเมิน และ

บทความวิจัย

การนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ โดยความสามารถเหล่านี้มีผลต่อพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของบุคคล การฝึกอบรมที่สถานประกอบการจัดให้เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถของผู้ให้บริการในการนำข้อมูลสุขภาพไปใช้ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ภักดี กลั่นภักดี และคณะ, 2563) ที่ชี้ว่าการฝึกอบรมด้านสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านสุขภาพและพฤติกรรมในการให้บริการของผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปา

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ เช่น กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต ควรให้ความสนใจกับผู้ให้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับต่ำเป็นพิเศษ อย่างเช่น เอกสารควรมีเนื้อหาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีขนาดตัวหนังสือที่เห็นได้ชัด และมีการพูดคุยให้ความรู้แก่ผู้ให้บริการกลุ่มนี้ให้มาก

2. ควรมีการจัดกิจกรรมให้กับผู้ให้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับต่ำ ได้มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพที่มากขึ้น อย่างเช่น มีการจัดวิทยากรอบรมให้ความรู้ หรือมีการใช้สื่อ เช่น วิดีโอ แผ่นพับ แก่ผู้ให้บริการกลุ่มนี้ให้มาก

3. ควรมีการจัดกิจกรรมให้กับผู้ให้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับต่ำ ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ให้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับสูง เพื่อเพิ่มโอกาสที่จะได้รับข้อมูลทางด้านสุขภาพใหม่ ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยจัดให้ผู้ให้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับสูงมีโอกาสได้พูดคุยกับผู้ให้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับต่ำ

เอกสารอ้างอิง

- Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion International*, 15(3), 259-267. doi:10.1093/heapro/15.3.259 %J Health Promotion International
- Sørensen, K., Van den Broucke, S., Fullam, J., Doyle, G., Pelikan, J., Slonska, Z. และคณะ. (2012). Health literacy and public health: A systematic review and integration of definitions and models. *BMC Public Health*, 12(1), 80. doi:10.1186/1471-2458-12-80
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3 ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2562). โปรแกรมสุศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพ เรื่อง การป้องกันโรคในชุมชน. นนทบุรี: กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- दनัชนพ เกราะทอง. (2566). SPA ฟ้นซัดอัฟเป้าโต 100% โซซี่ชันหนุนครั้งหลังฟัก. สืบค้นจาก <https://thunhoon.com/article/280349>
- ประไพพิศ สิงหเสม, พอเพ็ญ ไกรนรา และวรารัตน์ ทิพย์รัตน์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพตาม 3อ.2ส. ของผู้สูงอายุ ตำบลหนองตรุด จังหวัดตรัง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์, 11(1), 37-51.
- ปาจรา โพธิหัง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(3), 115-130.
- พุทธพร บุญณะ, ณัฏฐา วีระกิจ, ชัยนันต์ ไชยเสน และอุไรวรรณ ไกรนรา มูรานิช. (2564). การยกระดับให้เกิดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม.
- ภักดี กลั่นภักดี, อัศวิน แสงพิบูล และศิริเดช คำสุพรหม. (2563). การพัฒนารุกิจสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพระดับสากลในประเทศไทยสู่ความยั่งยืน. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 29(6), 1147-1156.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต. (2563). ผลกระทบทางเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตจากCOVID-19. สืบค้นจาก <https://www.psu.ac.th/phuket/14514/>
- วิชุดา นพเสริฐ, นิสาชล นุบผา และอรุณณิ ใจเที่ยง. (2566). ความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มวัยทำงานอายุ 45-59 ปี ในอำเภอยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. พยาบาลสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 50(1), 256-270.
- ศิริวรรณ วรรณศิริ. (2564). การจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจสปาไทยและนวดเพื่อสุขภาพช่วงเวลาวิกฤตโควิด. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต กระทรวงสาธารณสุข. (2565). ฐานข้อมูลสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจังหวัดภูเก็ต.
- อรอุมา ไชยคำ, กรรณคนุ สาเขตร์ และสามารถ อัครอุโฆษ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของพนักงานในสถานประกอบการ นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี.
- อาภรณ์ คำก้อน, สุพัตรา บัวทิ, อัจฉรา ชัยชาญ, บุญญภัฏร์ ภูมิภู และกัญจน์ณิชา เรืองชัยวิสุข. (2563). ความรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันภาวะความดันโลหิตสูง ของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและกึ่งเมือง. วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล, 28(2), 1-16.